

แนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

The Guidelines for Developing Network Of Farmer's Representative at Village Level in Phitsanulok Province.

จักรพงษ์ วงศ์สาร¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒนพันธ์ เขตต์กัน²

¹นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการภาครัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

²อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่มีต่อเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก 2) เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่มีลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน และ 3) ศึกษาถึงการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการกำหนดขนาดด้วยตารางสำเร็จรูปของ "Taro Yamane" ที่จำนวน 290 คน เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจง จำนวน 3 คน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วสรุปผลเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ต่อเครือข่ายผู้แทนเกษตรกร ระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและข้อเสนอแนะอื่นๆ รองลงมา คือ ด้านความคิดเห็นของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่มีต่อประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ด้านลักษณะการปฏิบัติงานเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน และด้านปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 4 ด้าน จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยด้าน อายุ อาชีพด้านเกษตรกรรม และรายได้ต่อปี มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ส่วนปัจจัยด้าน เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ตำแหน่งของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัด และระยะเวลาในประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

3. การพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ พบว่า การสร้างเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน นั้น เป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้แทนเกษตรกรในการปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมายสำหรับตำแหน่งในเครือข่าย โดยต้องมีการชี้แจงบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ให้มีความชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน กำหนดให้มีการจัดทำกิจกรรมของเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ในด้านปัญหาและอุปสรรคนั้น ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านส่วนใหญ่มักจะนิ่งเฉยต่อการทำงานเป็นเครือข่าย ขาดการให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ดังนั้น ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ควรให้ความสนใจและมองเห็นถึงประโยชน์ของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความอยู่ดีกินดี และควรบูรณาการร่วมกับเครือข่ายอื่นที่มีบทบาทหน้าที่ใกล้เคียงกัน เป็นการสร้างภาคีเครือข่ายในการปฏิบัติงานโดยพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จึงจะเป็นการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านให้เป็นที่พึ่งของเกษตรกรได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

คำสำคัญ

แนวทาง, เครือข่าย, ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the opinions of farmer's representative towards the guidelines for network development of farmer's representatives at village level in Phitsanulok Province, 2) to compare the difference of the opinions of the farmer's representative, and 3) to study the network development of farmer's representatives at Village Level in Phitsanulok Province. It was a quantitative and qualitative research. The samples were 290 people by Taro Yamane's sampling model. Data were collected by a questionnaire and analyzed by descriptive statistics: frequency, percentage, mean, standard deviation. For the qualitative study, it was conducted by an interview of 3 people through purposive sampling and analyzed by content analysis.

The findings were as follows:

1. The opinions of farmer's representative towards the guidelines for network development of farmer's representatives at village level in Phitsanulok Province overall in four aspects were in a high level, and when considering by each item, it was found the highest mean was the guidelines for network development of farmer's representatives at a village level in Phitsanulok and other recommendations and followed by the opinions of farmer's representative towards the benefits of representatives, the operational characteristics and the difficulties towards the network operation.

2. The results of the comparisons between the opinions of the farmer's representative at Village Level in Phitsanulok Province in four aspects classified by personal characteristics revealed that the age, career, and income per year affected the guidelines for network development of farmer's representatives at a village level, whereas sex, education,

marital status, and farmer's representatives position in Provincial farmer's council, and farming occupation period did not affect the guideline development.

3. The network development of farmer's representatives at Village Level in Phitsanulok Province from the interview revealed that building a farmer network in a village level was to develop the operational potential of the farmer's representatives as assigned by the network in terms of instructing the role and duty with clarity and understanding, designating the frequent activity of the network for the continuous quality development. In terms of difficulties, the farmer's representatives were likely to ignore the network operation, lacked the serious cooperation; therefore, the farmer's representatives in a village level should pay attention and see the benefits of the network so as to develop the better quality of life and well-being of the farmers and also integrate other networks of which roles and duties are similar for the sake of network building for sustainable development of farmer's representative network.

Keywords

Guidelines, Network, Farmer's Representatives at Village Level

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทั้งนี้เพราะเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค จึงถือได้ว่าอาชีพเกษตรกรรมเกิดขึ้นก่อนอาชีพอื่นๆ ต่อมาได้มีการวิวัฒนาการ ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น จึงมีการขยายกิจการจนมีความเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่น ซึ่งมีอยู่มากมายหลายสาขาด้วยกัน เช่น อาชีพที่เกี่ยวกับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เราจึงเรียกรวมกันว่า “เกษตรกรรม”

“เกษตรกรรมของไทยยังคงต้องการความรัก ” เป็นคำบอกเล่าของบุคคลผู้หนึ่งซึ่งอาจไปตรงกับความคิดของใครหลายคน วิถีชีวิตแบบชักหน้าไม่ถึงหลังของเกษตรกร เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร เกษตรกรไทยจึงเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของชาติ เป็นเวลาไม่น้อยกว่าหลายทศวรรษที่ปัญหาความยากจนของเกษตรกรไทยปรากฏขึ้นในสังคมนานเท่าไรแล้วที่เกษตรกรไทยแทบจะไร้ความหวังถึงอนาคต ชะตากรรมชีวิตเกษตรกรจึงยังต้องเวียนวนอยู่กับความรันทดต่อไปอีกไม่รู้จบสิ้น หากจะฝันว่าสักวันหนึ่งเราจะเป็นครัวโลก เป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำของโลก เป็นชาวดิอาระเบียแห่งทุ่งข้าวสีทอง แต่ความยากจนของเกษตรกรกลายเป็นสร้อยห้อยท้าย เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จนกลายเป็นภาพจำติดหูติดตามานานว่า “เกษตรกรผู้ยากจน” (อัมมาร สยามวาลา, 2555, หน้า 4-6) การถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ตอกย้ำให้ความยากจนตกอยู่ที่เกษตรกร ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในทางสังคม ถึงแม้ว่ารัฐบาลต่างให้ความสำคัญ กับนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนเหล่านี้ให้หมดสิ้น แต่ก็มิได้ตอบโจทย์ที่แท้จริงในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรแต่อย่างใด แม้แต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึง ฉบับที่ 11 ก็มิได้เป็นเครื่องมือที่สามารถรับประกันทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประกอบกับปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยต้องเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หากเกษตรกรไทยยังขาดความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพแล้วการ

แข่งขัน ซึ่งไม่มีกำแพงภาษีสองกั้น จะก่อให้เกิดปัญหาที่เกษตรกรต้องพบเจอตามมามากมาย ดังนั้นการแก้ไขปัญหของเกษตรกรคงหนีไม่พ้นการพึ่งพาตนเองเป็นอันดับแรก การแก้ปัญหาความทุกข์ยากของเกษตรกรที่ผ่านมา เป็นที่รู้ว่ชาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของเกษตรกรในกระบวนการแก้ไขปัญหา ทำให้ปัญหาของเกษตรกรแทบทุกเรื่องได้รับการแก้ไขไม่ตรงจุด จึงได้มีการจัดประกายให้มีการก่อตั้ง “สภาเกษตรกรแห่งชาติ” เกิดขึ้น ด้วยความหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของเกษตรกร สภาเกษตรกรแห่งชาติได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งจะเป็แผนงานที่เกษตรกรร่วมมือจัดทำตั้งแต่ในระดับพื้นที่ขึ้นมาจนถึงระดับชาติโดยผ่านเครือข่ายองค์กรของสภาเกษตรกรแห่งชาติ โดยมีผู้แทนเครือข่ายกระจายครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ จากระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ขึ้นมาจนถึงระดับชาติ เป็นแผนงานที่จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร สามารถแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากของเกษตรกรได้อย่างตรงประเด็นมากที่สุด ซึ่งจะเป็แผนงานครั้งประวัติศาสตร์ของชาติในเรื่องการพัฒนากาเกษตรกรรม ที่จะมาจากเกษตรกรรากหญ้าหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งจะเป็น “แผนพัฒนาของเกษตรกรโดยเกษตรกรและเพื่อเกษตรกร” อย่างแท้จริง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2553, หน้า 5-6)

พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายที่ให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพในการคุ้มครอง รักษาผลประโยชน์เกี่ยวกับการผลิตและการตลาดเพื่อให้ผลิตผลทางการเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุดและมีสภาสำหรับเกษตรกรในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนเสริมสร้างสมานฉันท์ ของเกษตรกรทั้งประเทศทำให้เกษตรกรมีความเข้มแข็งและมีการรวมตัวกันอย่างเป็นเอกภาพ โดยสร้างเครือข่ายเกษตรกร นอกจากนี้เกษตรกรสามารถจัดทำแผนแม่บทเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาอันแท้จริง รวมทั้งให้เกษตรกรได้รับการพัฒนา ส่งเสริมให้ได้รับความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรรมด้านต่างๆ สภาเกษตรกรแห่งชาติได้ดำเนินการจัดการเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน แล้วดำเนินการคัดเลือกผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านเพื่อเป็นผู้แทนเกษตรกรตำบลเพื่อเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกผู้แทนเกษตรกรระดับอำเภอเป็นสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัด โดยแต่ละอำเภอจะมีสมาชิกสภาเกษตรกรได้ ตามสัดส่วนของจำนวนเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตร การจัดตั้งและสร้างเครือข่ายสภาเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการ อย่างเร่งด่วน เพื่อให้เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรในระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ได้ใช้เวทีของตนเอง เพื่อเสนอแนวความคิด การแก้ไขปัญหา หรือเสนอความต้องการในเรื่องการเกษตรกรรมโดยยึดหลักการทำงานร่วมกัน บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันเคารพซึ่งกันและกัน มากกว่าการเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้มีอำนาจสั่งการ ซึ่งจะส่งผลให้การส่งเสริมและพัฒนาองค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้การจัดตั้งและสร้างเครือข่ายสภาเกษตรกรระดับหมู่บ้านตำบลและอำเภอ เป็นกลไกหนึ่งที่สนับสนุนให้เกษตรกรและชุมชนได้รับ การพัฒนาอย่างเต็มความสามารถไปสู่เป้าหมายดังกล่าว นั่นคือการดำเนินการเพื่อการพัฒนาองค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็ง ทั้งเครือข่ายในสาขาอาชีพและเครือข่ายหลากหลายสาขาอาชีพด้านสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้องทางการเกษตรที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาการเกษตร สนับสนุนให้เกิดผู้นำเกษตรกร ผู้นำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และผู้นำกลุ่มยุวเกษตรกรที่มีความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในเวทีของการจัดตั้งและสร้างเครือข่ายสภาเกษตรกรในระดับต่างๆ ได้อย่าง มีประสิทธิภาพโดยมุ่งหวังว่าจะเกื้อหนุน ให้เกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรเกษตรกร เพื่อการพัฒนาทางการเกษตร และสังคมเกษตรกรอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนดังนั้น เครือข่ายจึงเป็นกระบวนการทำงานในรูปแบบของการประสานงานระหว่างบุคคล กลุ่มและองค์กรต่างๆ ที่มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน

และมีกิจกรรมการทำงานต่างๆ ร่วมกัน รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์ และความรู้ระหว่างกันการทำงานในลักษณะเครือข่าย มีความสำคัญและจำเป็นมากต่อการทำงานของอาสาสมัคร โดยประโยชน์ของการมีเครือข่ายเป็นเครื่องมือ หรือวิธีการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในกรณีที่ต้องเผชิญปัญหาต่างๆ ปัญหาที่ใหญ่โตและซับซ้อนเกินกว่าที่ใครจะเผชิญได้โดยลำพังคนเดียว

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจ ที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการปฏิบัติงานของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน โดยการทำงานเป็นเครือข่ายเป็นการทำงานแบบ “ประสานพลัง” (synergy) ประโยชน์ของการทำงานเป็นเครือข่าย จะมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการทำงานด้านการเสนอแนวความคิด การแก้ไขปัญหา หรือเสนอความต้องการในเรื่องเกษตรกรของข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากการทำงานในลักษณะเครือข่ายจะสามารถทำให้เกิดความสามารถในการแก้ไขปัญหาด้านเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเป็นที่พึ่งและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้อย่างแท้จริง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่มีต่อเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่มีลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน
3. เพื่อศึกษาถึงการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

สมมุติฐานการวิจัย

เพศ อายุ การศึกษา อาชีพด้านเกษตรกรรม รายได้ต่อปี สถานภาพสมรส ตำแหน่งของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัด และระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่แตกต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัย ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ คือ มุ่งศึกษาถึงความคิดเห็นของเครือข่ายผู้แทนสภาเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่มีต่อประโยชน์ของการสร้างเครือข่าย ลักษณะการปฏิบัติงานเครือข่ายผู้แทนสภาเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของเครือข่ายผู้แทนสภาเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก และแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1,048 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ทั้ง 9 อำเภอ จำนวน 1,048 หมู่บ้าน ในจังหวัดพิษณุโลก ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูป

ของ “Taro Yamane” ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5 \%$ โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 290 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้แยกเป็นประเด็น คือ ตัวแปรต้น ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล ของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน เพศ อายุ การศึกษา อาชีพด้านเกษตรกรรม รายได้ต่อปี สถานภาพสมรส ตำแหน่งของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัด และระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่มีต่อประโยชน์ของการสร้างเครือข่าย ลักษณะการปฏิบัติงานของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน แนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในส่วนของวิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อต้องการให้ได้รับข้อมูล ทั้งเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1,048 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ทั้ง 9 อำเภอจำนวน 1,048 หมู่บ้าน ในจังหวัดพิษณุโลก ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ “Taro Yamane” ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5 \%$ โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 290 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่มีต่อประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

ส่วนที่ 3 ลักษณะการปฏิบัติงานของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

ส่วนที่ 5 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและข้อเสนอแนะอื่นๆ แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. ความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก เป็นอย่างไรบ้าง

2. ลักษณะการปฏิบัติงานของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ในความคิดเห็นของท่าน ควรเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด

3. การปฏิบัติงานของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในทัศนะของท่านมีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้างและจะแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร

4. ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกควรมีการส่งเสริมพัฒนาในด้านใดบ้าง เพื่อให้เครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกสามารถพัฒนาไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามกระบวนการต่างๆ ดังนี้

- 1) ขอนหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2) จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
- 3) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้งหมด

จำนวน 290 ชุด

4) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบคำถาม

- 5) ตีพิมพ์และทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำแบบสอบถามที่ทำการตอบแล้วมาวิเคราะห์ประมวลผลโดยดำเนินการ ดังนี้ คือ

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน รวมถึงใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้
 - ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วยการหาค่าร้อยละ
 - ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงใช้เกณฑ์ในการแปลผลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของเบสท์

2) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 4 ด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการหาค่าสถิติทดสอบ t - test และค่าสถิติทดสอบ F - test

- 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

ความคิดเห็นเกี่ยวกับเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและข้อเสนอแนะอื่นๆ รองลงมา คือ ด้านความคิดเห็นของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่มีต่อประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายผู้แทนสภาเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ด้านลักษณะการปฏิบัติงานเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน และด้านปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า

1.1 ความคิดเห็นที่มีต่อประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ระดับความคิดเห็นของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่มีต่อประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน เป็นการรวมพลังในการปฏิบัติงาน รองลงมาตามลำดับ คือ การทำงานเป็นเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านทำให้เกิดการระดมความคิดเห็นและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการทำงาน of เครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านบูรณาการกับเครือข่ายอื่น เช่น อาสาสมัครเกษตรประจำหมู่บ้าน หมอดินอาสาอื่นๆ ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้านการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ทำให้มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ด้านการประชุมคณะผู้ปฏิบัติงานสภาเกษตรกรอำเภอสามารถพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านได้ และด้านการทำงานเป็นเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านสามารถแก้ไขปัญหาภาคเกษตรกรรมในจังหวัดได้

1.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติงานของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ได้ให้ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติงานของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสำรวจและรวบรวมข้อมูล รองลงมาตามลำดับ คือ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมจังหวัด และการประสานงาน

1.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ได้ให้ระดับความคิดเห็นด้านปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 3 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัญหาด้านสวัสดิการ รองลงมาตามลำดับ คือ ปัญหาด้านบุคลากร และปัญหาด้านการบริหารงาน

1.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและข้อเสนอแนะอื่นๆผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ได้ให้ระดับความคิดเห็นด้านแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและข้อเสนอแนะอื่นๆ ทั้งหมด 4 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดกิจกรรม รองลงมาตามลำดับ คือ แนวทางการพัฒนาแกนนำ การกำหนดวัตถุประสงค์และการมีส่วนร่วม

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ตามลักษณะส่วนบุคคลของผู้ชาย

2.1 เพศหญิงและเพศชายมีระดับความคิดเห็นต่อที่เครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

2.2 อายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก มีความแตกต่างกันดังนี้ คือ ระหว่างอายุ 30-40 ปีกับอายุ 41-50 ปี , 41-50 ปี กับ 30-40 ปี กับ 51-60 ปี และกับมากกว่า 60 ปีขึ้นไป, 51-60 ปี กับ 41-50 ปี, มากกว่า 60 ปีขึ้นไป กับ 41-50 ปี โดยมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 อาชีพที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่
จังหวัดพิษณุโลก ความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5 รายได้ต่อปีที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน
ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.6 สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทน
เกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

2.7 ตำแหน่งของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัด ที่แตกต่างกัน
มีความคิดเห็นต่อเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกันที่นัยสำคัญ
ทางสถิติระดับ .05

2.8 ระยะเวลาในประกอบอาชีพเกษตรกรที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อเครือข่ายผู้แทน
เกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

3. การพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลก

การพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกที่ได้จากแบบ
สัมภาษณ์ พบว่า การสร้างเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน นั้น เป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้แทน
เกษตรกรในการปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมายสำหรับตำแหน่งในเครือข่าย โดยต้องมีการชี้แจงบทบาท
หน้าที่ของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ให้มีความชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน กำหนดให้
มีการจัดทำกิจกรรมของเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องใน
ด้านปัญหาและอุปสรรคนั้น ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านส่วนใหญ่มักจะนิ่งเฉยต่อการทำงานเป็นเครือข่าย
ขาดการให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ดังนั้น ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ควรให้ความสนใจ
และมองเห็นถึงประโยชน์ของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
เกษตรกรให้มีความอยู่ดีกินดี และควรบูรณาการร่วมกับเครือข่ายอื่น ที่มีบทบาทหน้าที่ใกล้เคียงกัน
เป็นการสร้างภาคีเครือข่ายในการปฏิบัติงานโดยพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จึงจะเป็นการพัฒนาเครือข่ายผู้แทน
เกษตรกรระดับหมู่บ้านให้เป็นที่พึ่งของเกษตรกรได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่
จังหวัดพิษณุโลก ผู้ศึกษาค้นคว้ามีประเด็นที่สำคัญและค้นพบจากการศึกษาที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ความคิดเห็นของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ต่อแนวทาง
การพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า
อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านแนวทางการพัฒนา
เครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและข้อเสนอแนะอื่นๆ รองลงมาตามลำดับ
คือ ด้านความคิดเห็นของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่มีต่อประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายผู้แทน
เกษตรกรระดับหมู่บ้าน ด้านลักษณะ การปฏิบัติงานเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน และด้านปัญหา
อุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน ของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก
จากผลของการวิจัยพบว่า ด้านแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัด
พิษณุโลกและข้อเสนอแนะอื่นๆ อยู่ในระดับมากนั้น ถือเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนา
เครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน เพราะปัจจุบันเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรเป็นเครือข่ายที่มีความสำคัญ
ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร เนื่องจากหน่วยงานราชการไม่สามารถแก้ไขปัญหาของเกษตรกรได้

อย่างแท้จริง รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายจะทำให้ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านสามารถระดมองค์ความรู้จากประสบการณ์จริง สู่การแก้ไขปัญหาต่างๆได้อย่างตรงประเด็น ทำให้เครือข่ายผู้แทนเกษตรกรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลของการวิจัยได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิยะดา ตีระแพทย์ (บทคัดย่อ, 2545) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาเครือข่ายงานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ โดยได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เป็นงานที่มีบทบาทสำคัญต่อการเป็นเครือข่ายของกรมประชาสงเคราะห์ ทั้งในด้านการระดมสมอง ทรัพยากร บุคลากร ในกระบวนการป้องกันและพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งการบริการด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ หากมีการพัฒนาเครือข่ายงานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เป็นไปอย่างเข้มแข็งแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของเครือข่ายอาสาสมัครและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนผู้ประสบปัญหาทางสังคมจะได้รับการช่วยเหลืออย่างครอบคลุม ทั้งถึง รวดเร็ว และต่อเนื่อง ส่วนด้านที่รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านความคิดเห็นของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านที่มีต่อประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายผู้แทนสภาเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ด้านลักษณะการปฏิบัติงานเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน และด้านปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ก็ได้แสดงให้เห็นเช่นกันว่า การที่จะมุ่งพัฒนาสร้างความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรนั้น จะบังเกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วนในสังคมที่สำคัญ คือ การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรในทุกระดับ เพราะจากเหตุการณ์ในปัจจุบัน ดังตัวอย่างปัญหาการรับจำนำข้าว หากกลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งจะสามารถระดมองค์ความรู้เพื่อกำหนดเป็นมาตรการควบคุมต้นทุนการผลิตและสามารถกำหนดราคาในตลาดได้ จะเห็นได้ว่ารวมกลุ่มเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรจะเป็นการรวมพลังในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดเกิดกลไกการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เกิดการระดมทรัพยากรจากฝ่ายต่างๆ และเกิดการระดมแลกเปลี่ยนข้อมูลภายในเครือข่าย จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดแนวทางการทำงานตลอดจนการวางแผนการปฏิบัติงานและวิธีการทำงานร่วมกัน ของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน ดังที่ Cohen & Uphoff (สุเมธ ทรายแก้ว, 2536, หน้า 15-16) กล่าวว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยทั่วไป หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจแต่เพียงอย่างเดียว ยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับการปฏิบัติการด้วย เช่น ในการจัดองค์กร การกำหนดกิจกรรมพัฒนาเป็นต้น การตัดสินใจยังมีความเกี่ยวข้องกับ ประชาชนในเรื่องของผลประโยชน์ และการประเมินผลในกิจกรรมพัฒนาด้วย จากแนวคิดดังกล่าวได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมเป็น 4 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 4 ด้าน จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยด้าน อายุ อาชีพด้านเกษตรกรรม และรายได้ต่อปี มีผลต่อแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านมีปัจจัยที่สำคัญคือ สังคมเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างมาก และอาชีพด้านเกษตรกรรมมีความแตกต่างกันในด้านมิติของงาน รวมถึงบริบทของเกษตรกรรมแต่ละประเภท ตลอดจนรายได้ถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกร ทำให้มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อการกำหนดกิจกรรมและแนวทางการทำงานตลอดจนการวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน จึงส่งผลให้การแสดงความคิดเห็นของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านต่อแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 4 ด้าน เป็นไปในลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติมา อุดมศรี (2555)

ที่ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบลในคลองปลาต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นฯ ควรเร่งรัดหามาตรการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างโอกาสให้กลุ่มประชาชนที่มีข้อจำกัดในด้านอายุ อาชีพ และรายได้ มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้ประชาชนรับรู้ในสิทธิ คุณค่า และผลประโยชน์ที่จะได้รับ

ส่วนปัจจัยด้าน เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ตำแหน่งของผู้แทนเกษตรกรระดับ หมู่บ้านในสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัด และระยะเวลาในประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

3. การพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้จากแบบ สัมภาษณ์ พบว่า การสร้างเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน นั้น เป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้แทน เกษตรกรในการปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมายสำหรับตำแหน่งในเครือข่าย โดยต้องมีการชี้แจงบทบาท หน้าที่ของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านให้เป็นที่เข้าใจตรงกัน กำหนดให้มีการจัดทำกิจกรรมของ เครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ ในด้านปัญหาและอุปสรรคนั้นผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านส่วนใหญ่ มักจะนิ่งเฉย ต่อการทำงานเป็นเครือข่ายขาดการ ให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ดังนั้น ผู้แทนเกษตรกร ระดับหมู่บ้าน ควรให้ความสนใจและมองเห็นถึงประโยชน์ของเครือข่าย อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ของเกษตรกรให้มีความอยู่ดีกินดี และควรบูรณาการร่วมกับเครือข่ายอื่นที่มีบทบาทหน้าที่ใกล้เคียงกัน เป็นการสร้างภาคีเครือข่ายในการปฏิบัติงานโดยพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จึงจะเป็นการพัฒนาเครือข่าย ผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านให้เป็นที่พึ่งของเกษตรกรได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับรุ่งโรจน์ เพชรธณิน (2546, หน้า 19 -21) ที่ได้กล่าวว่า รูปแบบของเครือข่ายที่พิจารณาจากลักษณะความสัมพันธ์ของ สมาชิกและแกนกลางประสานเครือข่ายมี 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบรวมศูนย์ จะเป็นเครือข่ายที่องค์กรหรือ กลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิก มีความร่วมมือประสานงาน และมีความสัมพันธ์กับกลุ่มแกนกลางสูง 2) รูปแบบกระจายเป็นเครือข่ายองค์กรแกนหรือกลุ่มกลางประสานตลอดจนสมาชิกมีการติดต่อสื่อสาร ประสานงานร่วมมือซึ่งกันและกัน กระจายการประสานงานและเชื่อมประสานสัมพันธ์กันในระหว่างสมาชิก ด้วยกันและกับกลุ่มแกน ซึ่งกลุ่มแกนจะคอยทำหน้าที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่สมาชิก 3) รูปแบบกระจายเชิงซ้อน เป็นเครือข่ายกระจายที่สมาชิกเครือข่าย สามารถติดต่อประสานงานร่วมมือซึ่งกัน และกัน และขยายการติดต่อ ไปยังกลุ่มหรือองค์กรอื่นๆ ซึ่งกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ เหล่านั้นเป็นเครือข่ายที่พึ่งพา ซึ่งกันและกันมีลักษณะเป็นเครือข่ายเชิงซ้อน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลก ผู้ศึกษาค้นคว้ามีประเด็นที่สำคัญและค้นพบจากการศึกษาที่เสนอแนะ ดังนี้

1.1 การทำงานลักษณะเครือข่าวนั้น ควรกำหนดกิจกรรมในเครือข่ายให้เป็นองค์ประกอบที่ สำคัญในกระบวนการขับเคลื่อน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาเครือข่ายผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลก ต้องกำหนดกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เช่น การประชุมระดมความคิดเห็นเครือข่ายประจำเดือน การร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการต่างๆ เป็นต้น ทำให้สมาชิกในเครือข่ายได้มีโอกาสการพบปะและประสานการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะ เป็นการพัฒนาเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดพิษณุโลก ควรจัดให้มีการฝึกอบรม หรือจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์และทิศทางการทำงานของเครือข่ายผู้แทนเกษตรกร ให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง

1.3 ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ระหว่างเครือข่ายสภาเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกกับเครือข่ายอื่นๆ ที่มีบทบาทใกล้เคียงกันรวมทั้งเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก สำหรับการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาความคิดเห็นของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษาอื่น

2.2 ควรนำผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก เปรียบเทียบบริบทที่ต่างกันในพื้นที่จังหวัดอื่น

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพของผู้แทนเกษตรกรระดับหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกหรือในพื้นที่จังหวัดอื่น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2553). พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์แห่งประเทศไทย.

จิตติมา อุดมศรี. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากดอำเภอมะขามจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา.

รุ่งโรจน์ เพชรบุญ. (2546). เครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิยะดา ตีระแพทย์. (2545). แนวทางการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครประชาสงเคราะห์. เอกสารประกอบขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ 7 ว. ฝ่ายสวัสดิการสังคม สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดสมุทรสาคร.

สุเมธ ทรายแก้ว. (2536). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทรัพยากรธรรมชาติ : ศึกษาเฉพาะกรณีโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อัมมาร สยามวาลา. (2555). อสมการของชาวนากับความยากจน. กรุงเทพฯ: นิตยสาร Way Magazine.